

Τά μοναστήρια καί ἡ Παλιγγενεσία

— Η Ιερά Μονή Οσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους

Άρθρο του **Σαράντου Καργάκου** (Ιστορικού - Συγγραφέα)

Ἄν δέν ὑπῆρχαν μοναχοί σάν τόν Νεκτάριο Τέρπο καί τόν Πατροκοσμᾶ –πού ἔβαλαν τό κεφάλι τους στόν «ντορβά»– δέν θά βλέπαμε ποτέ λευτεριά.

Τά μοναστήρια καί οἱ μοναχοί ἔπαιξαν ρόλο καθοριστικό στήν πνευματική προετοιμασία τοῦ Ἀγώνα τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας. Πρῶτον, διότι ὅ,τι γινόταν ἐκεῖ δέν ἦταν ἄμεσα ὀρατό. Πολλά γίνονταν ἐν κρυπῶ, ἐξ οὗ καί ἡ παράδοση γιά τό «Κρυφό Σχολεῖο». Δεύτερον, τά περισσότερα ἦσαν σέ μέρη ἀπρόσιτα –πάντως ὄχι εὐπρόσβλητα. Τρίτον, διότι ἐκεῖ αἰῶνες εἶχαν συγκεντρώσει μεγάλους πνευματικούς θησαυρούς (σπάνια βιβλία, χειρόγραφα κ.ἄ.).

Τέταρτον, διότι κάποιοι ζωηροί νέοι, πού ἤθελαν νά ξεφύγουν ἀπό τήν ραγιαδοσύνη, γίνονταν μοναχοί (Διάκος, Παπαφλέσσας). Πέμπτον, διότι σπουδαῖοι δάσκαλοι, ὅπως ὁ Ἀναστάσιος Γόρδιος ἀπό τά Βραγγιανά τῶν Ἀγράφων καί ἄλλοι πολυμαθεῖς μοναχοί εἶχαν καταφύγει σέ δύσβατες περιοχές καί εἶχαν δημιουργήσει περιώνυμες σχολές (π.χ. Μονή Φιλοσόφου στή Δημητσάνα).

Σαράντος Καργάκος (1937 - 2019)

Ής σημειωθεί ακόμη ὅτι δύο σχολές, πανεπιστημιακοῦ θά λέγαμε ἐπιπέδου, ἦταν σέ μοναστήρια: ἡ Ἀθωνιάς καί ἡ Πατμιάς. Χωρίς σπίθα παιδείας, κανείς λαός δέν ὄραματίζεται καί δέν ἀγωνίζεται γιά τήν ἐλευθερία.

Ἀκόμη, πολλά μοναστήρια εἶχαν γίνει μεγάλες μονάδες παραγωγῆς καί ἀπετέλεσαν βάσεις ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ. Μερικά στή διάρκεια τοῦ Ἀγώνα λειτούργησαν ὡς θεραπευτήρια, ὅπως ἡ Μονή Προυσοῦ στήν Εὐρυτανία.

Ἐνα χρόνο πρῖν ἀπό τήν κήρυξη τῆς Ἐπανάστασης, ὅλοι οἱ ἠγούμενοι καί διακεκριμένοι μοναχοί τῶν ἐλληνικῶν μοναστηριῶν εἶχαν μνηθεῖ στήν Φιλική Ἐταιρεία. Κανείς δέν πρόδωσε τό μυστικό, παρόλο πού κάποιοι εἶχαν ἕναν δικαιολογημένο σκεπτικισμό. Εἶχαν ὑποστεῖ τά πάνδεινα στά Ὀρλωφικά καί στήν περίοδο τῆς Ἀλβανοκρατίας.

Κατά τήν Ἐπανάσταση, ὅπως φαίνεται ἀπό τό Ἀρχεῖο Ἀγωνιστῶν τοῦ 1821, περίπου 2000 μοναχοί συμμετεῖχαν στίς συγκρούσεις. Πολλοί βέβαια ἦσαν ἱερεῖς, ὅπως ὁ γιγάντιος Παπα-Τούρτας, ὁ μπροστάρης τοῦ Παπαφλέσσα, πού σήκωνε γιά σημαία ἕναν τεράστιο σταυρό. Ρόλο ἀρνητικό ἔπαιξε μόνο ἕνας μοναχός, ὁ Γεράσιμος ἀπό τήν Καλαμάτα, ἀλλ' αὐτός γιά λόγους θεωρητικο-θεολογικούς θεωροῦσε, ὅπως κάποιοι «μοντέρνοι» ἱστορικοί, τήν Ἐπανάσταση «ἔργο τοῦ Διαβόλου». Διότι, ὅπως ἔγραψε στό δυσεύρετο βιβλίο του, μᾶς ἔβγαλε ἀπό τόν παράδεισο τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας!

Στά περισσότερα μοναστήρια ὑπῆρχαν πρό τοῦ '21 πλούσιες βιβλιοθήκες. Μετά τή λήξη τοῦ Ἀγώνα σέ ὅλα σχεδόν τά μοναστήρια τῆς Ρούμελης καί τοῦ Μοριᾶ εἶχαν ἐλάχιστα βιβλία –κυρίως λειτουργικά. Τά ἄλλα, καθῶς καί πολύτιμα χειρόγραφα, εἶχαν χρησιμοποιηθεῖ γιά τήν κατασκευή «χαρτουσιῶν», δηλαδή φυσεκίων.

Ἄς ἔλθουμε, ὅπως ἐνδεικτικά, καί στήν πολεμική δράση. Ἀπό τό Ἅγιον Ὄρος –κυρίως ἀπό τήν Μονή Ἐσφιγμένου ξεκίνησε ἡ Ἐπανάσταση στήν Μακεδονία μέ τόν Ἐμμ. Παπᾶ. Στήν Μονή Δοβρᾶ –κοντά στή Βέροια– εἶχαν οἱ Μακεδόνες ἀγωνιστές (Καρατάσος, Γάτσος κ.ἄ.) τήν μεγαλύτερη στρατιωτική τους ἐπιτυχία.

Καί τό σημαντικότερο κατ' ἐμέ: Ὄταν ἡ Ἐπανάσταση εἶχε σβῆσει παντοῦ, ὁ Καραϊσκάκης εἶχε σκοτωθεῖ, ὁ στρατός του τήν ἐπομένη τῆς θανάτου εἶχε καταστραφεῖ στόν Ἀνάτο (24 Ἀπριλίου 1827) καί ὁ Θεόδ. Κολοκοτρώνης μέ τά δόντια ἀγωνιζόταν στόν Μοριά νά κρατήσῃ τόν Ἀγώνα, δίνοντας μάχες συνεχεῖς κατὰ τοῦ Ἰμπραήμ, τότε σ' αὐτές τίς τραγικές στιγμές εἶχαμε ἕναν στρατιωτικό θρίαμβο πού παρορᾶται ἀπό πολλούς ἱστορικούς, ἴσως διότι ὀφείλεται σέ μοναχούς.

Τό Μέγα Σπήλαιο καί οἱ περίξ αὐτοῦ λόφοι εἶχαν μεταβληθεῖ σέ φρούριο. Ὁ Ἰμπραήμ ἀπό τή Μονή τῆς Σάλμαινας (μετόχι τοῦ Μ. Σπηλαίου) κάλεσε μέ ἐπιστολή τούς μοναχούς νά παραδοθοῦν. Αὐτοί ἀπάντησαν ἀρνητικά. Τούς κτύπησε μέ τό πεζικό καί πυροβολικό του στίς 24 Ἰουνίου 1827. Τήν

Μονή και τούς γύρω χώρους υπεράσπιζαν 600 παλληκάρια υπό τον Νικόλα Πετ(ι)μεζᾶ. Μικρή ἐνίσχυση ἔστειλε καί ὁ Κολοκοτρώνης υπό τον Φωτάκο.

Στίς δυνάμεις αὐτές προστέθηκαν καί 100 ὄπλοφόροι μοναχοί, πού ἔβγαλαν τό ράσο καί φόρεσαν τήν συνηθισμένη ἑλληνική στολή. Ἡ μάχη κράτησε ὅλη τήν ἡμέρα καί ἦταν πεισματική. Ὁ Ἰμπραήμ ἀπέτυχε καί ντροπιασμένος ὑποχρεώθηκε νά ἀποσυρθεῖ. Τό Μέγα Σπήλαιο ἔμεινε ἀπάτητο. Αὐτό ἔδωσε νέα πνοή στόν Ἀγώνα. Πολλά χωριά ξεπροσκύνησαν καί ὁ Κολοκοτρώνης συνέχισε μέ νέο σθένος τήν ἀγωνιστική του προσπάθεια.

Στή Ἀχαΐα ὑπάρχει ἀκόμη καί μία ἄλλη μονή μέ τεράστια προσφορά. Εἶναι τῆς Παναγίας τῆς Χρυσοποδαρίτισσας. Πού κάνει θαύματα πολλά. Μακάρι νά ἔκανε καί τώρα τό θαῦμα, νά μᾶς δώσει μέ τό χρυσό ποδάρι της μιᾶ γερή ...κλωτσιά!

24.03.2011

Πηγή: www.sarantoskargakos.gr/